

Maria Vaida

POETUL SUB IMPERIUL TIMPULUI

Aș vrea să trec deșertul cu-o altă caravană,
Dar nu sunt călăuze și nu știu ce să fac...
(De când te-ai dus...)

Numele profesorului univ. dr. Constantin Cubleşan este recunoscut în viața literară românească și internațională printr-o activitate deosebit de diversificată și printr-o viziune originală asupra lumii, indiferent de domeniul în care se manifestă harul său scriitoricesc. Fiu de intelectuali, Constantin Cubleşan s-a născut în 16 mai 1939 în comuna clujeană Traniș, localitate situată în munții Vlădeasa, unde începe școala primară, pe care o termină la Huedin. Destinul său literar se leagă firesc la începuturi de numele scriitorului Ion Dezideriu Sîrbu, discipolul lui Blaga, pe care l-a avut profesor în clasele urmate la Liceul de Băieți din Cluj. Profesorul I.D. Sîrbu, om de mare valoare și o vastă cultură, avea harul pedagogic, fapt confirmat de toți foștii săi elevi, pe care am avut privilegiul de a-i cunoaște: Lelia Nicolescu, Eugeniu Pletea, Constantin Cubleşan ș.a. Tânărul licean ispitit de muze are șansa de a fi descoperit de profesorul I. D. Sîrbu, încurajat de acesta și inițiat în tainele literaturii. De la profesorul său I. D. Sîrbu, scriitorul Constantin Cubleşan a învățat că pentru cuvântul rostit dai seamă în fața oamenilor, iar pentru cuvântul scris dai seamă în fața lui Dumnezeu. Pentru ambele situații, omul și scriitorul dovedesc un respect nemaîntâlnit. Perioada studiilor liceale marchează începutul unei frumoase și impresionante cariere literare, consolidată prin studiile filologice de la UBB Cluj, dar și prin studii academice de doctorat.

Opera literară și științifică a lui Constantin Cubleşan se concretizează în variate tipuri de discurs, fiecare evidențind o altă fațetă a talentului său. În creația literară se face remarcant de la debut prin mînuirea inspirată a verbului, fie că e vorba de poezie, proză, teatru, critică literară sau literatură pentru copii. Criticul „recrează” o operă, o postează în prim-plan pentru a atrage atenția asupra valorilor perene ale literaturii române. Volume ca: *Miniaturi critice*, 1968; *Teatrul – Istorie și actualitate*, 1978; *Opera literară a lui Delavrancea*, 1982; *Teatrul – între civic și etic*, 1983; *Opera literară a lui Ion Lăncrănjan*, 1993; *Ioan Slavici interpretat de...*, 1994; *Opera literară a lui Pavel Dan*, 1999; *Caragiale în conștiința critică*, 1999; *Romancierul Rebreanu*, 2001; *Moara cu noroc de Ioan Slavici*, 2001; *Antologia basmului cult*, 2002; *Caligrafii „Caligrafului”*, 2002; *Dicționarul personajelor din teatrul lui I.L. Caragiale*, (coordonator), 2002; *Clasici și moderni*, 2003; *N. Filimon. Micromonografie*, 2003; *Romulus Cojocaru – poetul*, 2004, *Dicționarul personajelor din teatrul lui Blaga*, 2005, *De la tradiție la postmodernism*, 2005, *Dicționarul personajelor lui Caragiale*, 2008 ș.a. stau mărturie mută în acest sens. Pe lângă acestea (adăugăm volumele de teatru sau volumele de proză, și nu sunt puține: romane, povestiri, nuvele), scriitorul Constantin Cubleşan a publicat de-a lungul vremii mai multe volume de

poezii, dintre care amintim: *Apropierea iernii*, 1993; *Vârsta amintirilor*, 1995; *Lumina din prăpastie*, 1996; *În oglinzile timpului*, 1997; *Meridiane lirice*, 1998; *Templul cu vise*, 1999; *Absent din Agora*, 2001; *Litanii profane*, 2004.

Într-un interviu pe care îl acordă în anul 2001 Paulinei Popa, profesorul Constantin Cubleşan mărturisește că „sufletul omului este poetic”, iar volumele de versuri pun în lumină poeticitatea sufletului său generos și blând, așa cum este de altfel și omul care-l locuiește, mereu aureolat de lumină, veselie și bunătate pe care le proiectează asupra celor din jurul său. Volumele sale de versuri au teme dintre cele mai clasice: timpul cu scurgerea ireversibilă a sa, iubirea, regretul, cetatea, visul, existența, lumea, relația eului cu Dumnezeu, inocența și candoarea, ludicul.

Dintre volumele de poezii semnate de Constantin Cubleşan, unul ne-a atras în mod irezistibil: este vorba de placheta *Lumina din prăpastie*, tipărită la editura Helicon din Timișoara în 1996, într-o ediție de buzunar, dar totuși, de mare ținută estetică. Structura compozițională a volumului cuprinde în cele 125 de pagini mai multe cicluri de poeme: *Destin*, *Opale umbre*, *Ceremonii în pastel*, *Chemarea lunii*, *Simplu*, *Săbii și crini*, *Balade și Cărți poștale ilustrate*. Eul liric al poetului stă sub semnul timpului dominator, ireversibil și implacabil. Poetul meditează asupra timpului în diferite ipostaze: din perspectiva cosmică, istorică, psihologic-afectivă, filosofică, având mereu conștiința unei îngrădiri, fără posibilitatea de a i se împotrivi. *Destinul și ceremoniile printre săbii și crini* se derulează *simplu*, dar la lumina *lunii*, a cărei *chemare* o simte ființa îndrăgostită, fără putința de eliberare a perechii de sub imperiul timpului, deoarece eliberarea ar însemna o renunțare la însăși condiția umană, la șansa unice fericiri, efemere. Meditând asupra timpului, poezia lui Constantin Cubleşan devine reflexivă, dobândind tonalități elegiace, nostalgice, părănd a mărturisi precum Sf. Augustin că până acum *nu știa ce este timpul*, trăind sub auspiciile unei iubiri eterne, într-un timp mitic. Vizuală și melodiosă, poezia își desfășoară discursul liric pe pânza de mătase a pastelului, a sonetului, a elegiei, a baladei. Combinația de specii lirice și de cicluri poematice atât de diferite conferă volumului un aer de colaj postmodernist, dar toate poemele se așază însă între canoanele unei clasicități originale și duos-reflexive: *Poate că veșnicia e un omăt imens / În care nu sunt drumuri și, nici atât, hotară / Unde ajungi fixat într-un cristal, / Să licărești în timpul fără de zori ori seară... (Poate că veșnicia...)*. Din perspectiva istorică, a trecerii ireversibile spre crepuscul, eul liric se multiplică, dobândind consistența elementelor telurice și conștiința inutilității regretelor: *Ne ofilim încet ca frunza de mesteacăn / Și ne-nclinăm sub vânturi ca paltinii cărunți- / Ni se zbârcește pielea, de piersică trecută / Și coborâm în vreme mai slabi și mai tăcuți. (Crepuscul)*. Poezia *Destin* oferă variante de răspunsuri la întrebările posibile, retorice și incomode: cine

sunt?, de unde vin?, adresate îndeobște creatorilor. Chinurile creației sunt similare adesea cu cele îndurate de martirii neamului în perioada medievală: schingiuirea pe roată, arderea pe rug, iată durerea din care se ivește suavă și inocentă, cu strălucirea perfecțiunii cristalului, Poezia!

Și pentru Constantin Cubleșan poezia este o *panoplie de osânde*, un act dramatic trăit plenar în adâncurile ființei sale telurice. Răspunsurile se formulează aici în versuri gnomice, adevărate axiome lirice de mare profunzime filosofică în definirea ființelor dăruite cu har: *Cu fiecă clipă intrăm în pământ / Fără să râdem, fără să plângem...; Cu fiecă clipă ne irosim fără rost / Ne bântuie vânturi, ne biciuie ploii...; Cu fiecă clipă ne zbatem mai mult / De parcă ne-ar frânge trupul pe roți... (Destin)*. Și în alt poem revine ca o litanie sintagma „cu fiecă clipă”, un lait motiv al poeziei *Ca mâine*, fapt ce circumscrie motivul asociat la temă – timpul implacabil. Asemeni lui Iona în burta chitului, eul liric trăiește parcă într-un „imens halou de ceață”, în vecinătate tăcută „cu viața de apoi”. De fiecare dată, poetul utilizează forma de plural a persoanei întâi, nu ca pe o formulare reverențioasă, ci ca semn al apartenenței la o seminție rară, aceea a cântăreților din veac, cu ale căror idealuri se identifică. Macularea universului celest unde sălășluiesc sfinții aduce cu sine întrebări stăruitoare: *De unde vin atâtea păcle oarbe? / Cine le-ntinde vâlul peste noi? / Din ce blestem străvechi se-ntruchipează / Să ne mânjească cerul cu noroi?... / De unde vin atâtea duhuri negre / De nu cumva dintr-un coșmar de vis / Pe care noi ni-l plăsmuim, nevrednici, / Tot azvârlind cu pietre-n Paradis?... (De unde)*.

Aspectele vieții citadine conturează motivul orașului, prin care se perindă opale umbre în fiecare seară, alături de eul liric solitar: *În jur nu-i nimeni, doar un vag opal / De umbre risipite prin veacuri neștiute / Descind din roca dură a zidurilor mute / Continuând o luptă trădată ori un bal. (Opale umbre)*. În postura unui cavaler medieval rămas de pază în vechiul turn, cu zalele, viziera și coiful cotropite de rugină, eul liric devine un soldat aflat în permanentă stare de veghe la porțile Cetății, încât, după terminarea războiului, poate fi socotit „un biet nebun”, iar ingratitudea contemporanilor aduce cu sine disperarea: *Dar de va fi vreodată dușmanul să se-abată / La granițele țării, călcând un pact jurat, / Vor căuta cu toții de sunt încă-n palat / Să mă ridic la luptă, cu oastea, de îndată. // Și-am să mă bat, firește. Și-am să înving. Și-apoi?... / Batjocorit de prieteni m-oi cufunda-n noroi*. Nu doare ingratitudea totuși atât de tare ca trădarea prietenilor, sentiment pe care eul liric îl trăiește în profunzimea nădrului ființei sale fragile și delicate, simțindu-se pustiu, tolerat, marginalizat și trădat, acceptat din milă. Drama existențială se rezolvă simplu, după un scenariu arhicunoscut: *Dar nu le fie teamă. Am treizeci de talanți / Și-i dau pe toți în schimbul unui sărut de moarte (Trădat)*. Holda, frunza, marea, toamna, primăvara, iarna, amurgul sunt tot atâtea motive lirice convergente în volumul *Lumina din prăpastie* de Constantin Cubleșan, volum așezat sub imperiul timpului.

Ciclul *Chemarea lunii* adună poemele pe tema iubirii, în care iubita este o apariție selenară, plasată lângă zidurile vechi ale cetății Bologna, între iarbă și „stele aprinse de safir, de mărgan”. Sub imperiul timpului se caută un *magic descânt* ori un *tainic cuvânt*, ritual necesar pentru a reînvia iubirea trecută, iar dragostea-i o „dulce povară”. Îndrăgostitul se caută pe sine, cel de altădată în apele verzi ale oglinzii, dorind să-i apară acolo imaginea femeii cu părul buclat, în veșnică

așteptare, asemeni Penlopei. Ipostaza feminină cu privirea galeșă a ochilor albaștri sugerează fidelitatea iubirii și promisiunea unei trăiri oferită de „otrava divină”, băutură a zeilor, echivalentă cu frenezia euforică a dragostei din grădinile Semiramidei, cu fiorul și dezmiardările tandre ale trupurilor molatece, cu sărutările ascunse ori șoaptele dulci. Femeia devine în spațiul metaforic al poemelor o compoziție oximoronică exprimată prin interogație retorică: „*Ori ești plânsset ori ești cânt?*”; brumă și noapte, vântul și marea. Boarea și fumul sunt cei doi îndrăgostiți care se metamorfozează prin complementaritate în elemente ale evanescenței, ca o dulce iluzie, cum este viața însăși. (**Cantilenă**). Niciun reproș nu-și află locul în ritualul erosului, pasiunea se supune doar ritmurilor ancestrale ale naturii: „*Noi ascultam pe trupuri cum se adună sarea / Și ne chemam întruna cum cheamă Luna marea. (Sonet pasional)*. *Cântecul de pahar* devine o romanță de iubire, perechea de îndrăgostiți trăiește clipa fugară, iar roua are gust de pelin. Refrenul muzical „*Mai toarnă-mi, iubito, o cupă cu vin*” revine la fiecare catren, cu ușoare modificări, ca un îndemn spre euforia dionisiacă a trăirii, amintind de versurile lui Omar Khayam. Chemările iubirii se rostesc „*Pe poteci de doruri ninse*” ori „*Lângă șipotul sfințit*”, toposuri prielnice desfășurării erosului, cadru natural securizant. Eternizarea sentimentului de iubire presupune transcenderea limitelor, trecerea dincolo, eul liric redevenind copil „*Cu picurii de aur ai stelelor pe pleoape*”, reușind oprirea timpului la momentul oportun: *Va fi o clipă-n care vei fi din nou aproape / Întruchipată-n ierburi ori renăscută-n flori / Iar eu mergând pe drumul de dincolo de moarte... (Va fi...)* Cu o incantație de vrajă iubita este invitată și momită de către îndrăgostit cu *turtă dulce de la Turda*, cum se poate observa în *Cântec*. Plecarea iubitei aduce sentimentul melancoliei și regretului: „*Sunt trist ca o barcă uitată*”, dar și pierderea rosturilor firești ale lumii: „*De când te-ai dus nimicul îmi calcă-n bătătură – / Nu pot lega o vorbă, nu pot zidi vreun fapt; / Aș vrea să trec deșertul cu-o altă caravană, / Dar nu sunt călăuze și nu știu ce să fac...*” (**De când te-ai dus...**). În postura unui eu liric creator, absența iubitei echivalează cu pierderea inspirației, imposibilitatea de a mai avea acces la actul creației, pierderea încrederii în forțele proprii, lipsa curajului. Rămâne doar visul de iubire la care poetul are acces: *Clopoțelii brândușelor moarte / Răvășit de zăpezi îi ascult. // Dacă ar fi să te-ntorci, doar o clipă / Să-mi surâzi, ca-n trecut, uneori, / Aș jura că în noaptea aceasta / Fulgiieste cu raze de sori. (Ninge)*. Desigur că volumul mi-a atras atenția și prin frumoasele balade, dar despre acestea vreau să tac. Deocamdată.

Încheind cu rostirea cuvintelor criticului, atunci când face referire la colegul său Mircea Popa, dar sunt sigură că fraza se adevărește și în cazul domniei sale: *Așa se face că această îndeletnicire a urcat cumva în simbol, iar azi, prin translație, îi numim căutători de aur pe toți aceia care își cheltuiesc energia și timpul, inteligența și priceperea etc. în a scoate la lumina lumii fapte și mărturii semnificative în existența noastră, ce păreau pierdute, îngropate pentru totdeauna în molozul rămas de pe urma ridicării atâtor edificii de prim-plan, care s-au impus în conștiința epocii, a istoriei*. Unul dintre aceștia este scriitorul Constantin Cubleșan. Accept votul dumneavoastră pentru această afirmație, dragi lectori, prin punerea mâinilor pe creștetul unui copil sau așezarea privirii pe splendoarea unei flori de mai, cu gândul la Constantin. Constantin Cubleșan, poetul aflat sub imperiul timpului.